

บทบาทการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ:
กรณีศึกษาชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
Phrakru Suchinnanthakit's Role in Development
a Strong Community: a Case Study of
Ban Pong Kham Community, Santisuk District, Nan Province

พระมหาพัฒนพงศ์ ภาณุวิโส (ตั้งถุณวินนท)*

Phramaha Phatthanaphong Bhanuwangso (Tangkrisanavinon)

พระราชันนทวัชรบัณฑิต**

Phra Rajanandhawachrabandit.

พระปลัดกิตติศักดิ์ กนต์สีโล (ท้าวบุญญาภินิกุล)***

Phrapalad Kittisak Kantasilo (Tawboonyapinikun)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan campus

E-mail: tot570055820u@gmail.com ; Beng7940@gmail.com

Received: August 06, 2025

Revised: August 26, 2025

Accepted: September 02, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน (๒) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน (๓) เพื่อศึกษาบทบาทการสร้างชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม

* พระมหาพัฒนพงศ์ ภาณุวิโส (ตั้งถุณวินนท) Phramaha Phatthanaphong Bhanuwangso (Tangkrisanavinon) นิสิตปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ Master's degree student in the Degree of Master of Arts (Buddhist Studies) Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

** พระราชันนทวัชรบัณฑิต, รศ.ดร. Phraratnantawacharabandit, Assoc.Prof.Dr. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ the thesis adviser Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan campus

*** พระปลัดกิตติศักดิ์ กนต์สีโล (ท้าวบุญญาภินิกุล) Phrapalad Kittisak Kantasilo (Tawboonyapinikun) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ the thesis adviser Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

รวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๓ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณานี้เนื้อหา ผลการศึกษาวิจัย พบว่า (๑) สภาพปัญหาของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน มีปัญหาที่เกิดขึ้นหลายด้าน ดังนี้ ๑) ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒) ปัญหาด้านอาชีพ รายได้ และเศรษฐกิจชุมชน ๓) ปัญหาหนี้สินและความมั่นคงทางการเงิน ๔) ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภค ๕) ปัญหาด้านสังคม ผู้นำ และการมีส่วนร่วม และ ๖) ปัญหาด้านพฤติกรรมสังคม ยาเสพติด และเยาวชน, บริบทของชุมชนบ้านโป่งคำ เป็นชุมชนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม มีทิวเขาสลับซับซ้อนและความเงียบสงบที่เป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงยึดโยงกับธรรมชาติและการทำงานในรูปแบบดั้งเดิม โดยมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ และการทำไร่ ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ ผีบรรพบุรุษ และยังคงยึดมั่นในศาสนาพุทธอย่างแน่นแฟ้น (๒) กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน คือการพัฒนาชุมชนบ้านโป่งคำจากความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชน โดยเน้นสร้างความเชื่อมั่น ความสามัคคี และทัศนคติที่ดีต่อกัน พร้อมส่งเสริมการพึ่งตนเองผ่านอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น (๓) พระครูสุจินนันทกิจมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนบ้านโป่งคำอย่างรอบด้าน โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จัดการอบรม สร้างระบบคิดใหม่เพื่อความยั่งยืน เป็นผู้นำในการประสานความร่วมมือ ส่งเสริมความสามัคคี และพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตใจของชุมชน ดังนี้ ๑) ด้านเศรษฐกิจ ๒) ด้านสังคม ๓) ด้านวัฒนธรรม และ ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การสร้างชุมชน; พระครูสุจินนันทกิจ; บ้านโป่งคำ

Abstract

The purpose of this article was (1) to study the problems and context of Ban Pong Kham community, Santisuk District, Nan Province; (2) to study the process of building a strong community of Ban Pong Kham community, Santisuk District, Nan Province; and (3) to study the role of Phrakhru Suchinanantakit in development a strong community of Ban Pong Kham community, Santisuk District, Nan Province. This research was qualitative, studying data from documents and fieldwork, collecting interview data from 23 key informants, and analyzing data by descriptive content method. The research results found that:

The problems of Ban Pong Kham community, Santisuk District, Nan Province, had many aspects as follows: (1) problems of natural resources and environment, (2) problems

of occupation, income and community economy, (3) problems of debt and financial security, (4) problems of infrastructure and public utilities, (5) problems of society, leaders and participation, and (6) problems of social behavior, drugs and youth. The context of Ban Pong Kham community was a small community located amidst beautiful nature, with intricate mountain ranges and unique tranquility. The way of life of most villagers is still connected to nature and self-reliance in the traditional way. The main occupations are agriculture, animal husbandry and farming. Most of the population in the community believe in nature, ancestral spirits and still firmly adhere to Buddhism. The process of building a strong community of Ban Pong Kham community, Santisuk District, Nan Province was the development of Ban Pong Kham community from cooperation between leaders and people, emphasizing building trust, unity and good attitudes towards each other, along with promoting self-reliance through occupations and local wisdom. Phra Khru Sujinanthakit played an important role in the comprehensive development of Ban Pong Kham community by using the temple as a center of learning, organizing training, and creating a new thinking system for sustainability. He was a leader in coordinating cooperation, promoting unity and developing the mental immunity of the community as follows: (1) economics, (2) society, (3) culture and (4) environment.

Keywords: Community Development; Phrakru Suchinnanthakit; Ban Pong Kham

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสั่งสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์ จึงมิใช่เพียงแค่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้าน และที่สำคัญคือเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่มหาชน และเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก^๑ อุดมคติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นบทบาทสำคัญของการทำหน้าที่ประกาศศาสนธรรม ซึ่งมุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล และประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวโลกอย่างแท้จริง^๒

^๑ พระสมุห์หวดอิน วิสุทฺโธ (พงษ์ศักดิ์), “พระสงฆ์การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ : บทบาทและความสำคัญ”, วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓): ๓๕๘.

^๒ พรหมเรศ แก้วโมลา และคณะ, “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์”, วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓): ๓๒.

ตั้งพระพุทธดำรัสที่กล่าวแก่พระสาวกในคราวที่ส่งพระสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์ ก่อเกิดและมีความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่างไปโดยทางเดียวกันสององค์จงแสดงธรรมอันมีความงาม ในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ ทั้งอรรถและพยัญชนะ ให้บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายมีธุลี ในตาน้อย มืออยู่ยอมเสื่อมไป เพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม”^๓ จากพระพุทธพจน์ดังกล่าว ชี้ชัดถึงการ สร้างประโยชน์ก่อก่อ และประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวโลกอย่างแท้จริง หาได้มุ่งเพื่อประโยชน์ให้คนมา นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก หรือมุ่งเพื่อประโยชน์ของผู้เผยแผ่เองแต่อย่างใด

พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพระสงฆ์มีบทบาทและส่วนร่วม ในการสร้างรากฐานความเจริญให้แก่สังคม กล่อมเกล่าจิตใจ ลักษณะนิสัยของคนในสังคม ส่งเสริม ความเป็นปึกแผ่น และความมั่นคงให้แก่สังคม^๔ เพราะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ต้องอาศัยชุมชนเป็นหลัก ด้วยชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกัน การอยู่ร่วมกัน บทบาทหนึ่งที่พระสงฆ์ต้องการ ตอบแทนคนในสังคม คือ ต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือชุมชนที่พระสงฆ์อยู่ร่วมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เกิดจน กระทั่งตาย มีความเกี่ยวเนื่องกันกับพระสงฆ์มาโดยตลอดและให้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมน้ำใจ ของบรรดาพุทธศาสนิกชน มีหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น ความมั่นคงให้แก่สังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคม หรือ กล่าวได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลาง ทางศาสนาและวัฒนธรรม^๕ ในปัจจุบันพื้นที่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะวัดมีบทบาทและความสำคัญต่อคนในชุมชน มีความใกล้ชิดกับชุมชนเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว วัดเคย มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน คำสอนของพระสงฆ์สามารถ นำมาพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านกาย ใจ และปัญญาได้ สามารถใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวได้ การพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางแหล่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน จึงเป็นกระบวนการเบื้องต้นในการพัฒนามนุษย์ที่จำเป็น และสำคัญสำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา เกษตรกร ข้าราชการ พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป เพราะบุคคลที่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถอย่าง

^๓ วิ.มหา. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๔ พระครูปราโมทย์ปัญญาวัดฉวี (บุญเลิศ เตชปัญโญ), “บทบาทและการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๓): ๕๔.

^๕ ใจ บุญชัยมิ่ง, “การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา”, วารสารวิชาการ ธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐): ๑๑๘.

ดีพร้อม ย่อมสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนา กลุ่ม องค์กร ชุมชนหรือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการดำเนินการพัฒนาที่ดำเนินการโดยวัดหรือพระสงฆ์ การจัดกิจกรรมของวัดในด้านต่าง ๆ จะต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่อย่างเป็นระบบ ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของวัดและปัญหาที่คนในชุมชนเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นความยากจน การเป็นหนี้สินในระดับครัวเรือน การบุกรุกทำลายป่า การใช้สารเคมีในการผลิตภาคการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน ทำให้พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ บ้านโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ได้พัฒนาวัดให้มีบทบาทในฐานะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน ในด้านการประกอบอาชีพ การจัดการผลผลิต การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การติดต่อกับหน่วยงาน/องค์กรภายนอก ซึ่งได้ส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการในการดำเนินกิจกรรม คือการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับประโยชน์ด้วยกันจากกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ในวัดและชุมชน และเครือข่ายของวัดที่ขยายไปสู่ชุมชนต่าง ๆ หลักการสำคัญที่ดำเนินการผ่านมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำมีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่ การส่งเสริมกิจกรรมทางการเกษตรบนฐานความต้องการของชุมชน การดำเนินธุรกิจบนฐานของธรรมและการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งปัจจุบันชุมชน/กลุ่มที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายได้ทำร่วมกันในแต่ละกลุ่ม คือการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยการปลูกพืชผัก ผลไม้ต่างๆ ส่งให้มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำ เป็นผู้รวบรวมผลผลิตที่ได้ส่งไปจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า ที่สนับสนุนการจำหน่ายผลผลิตจากชุมชนโดยตรง เช่น การส่งผลผลิตทางการเกษตรของเครือข่ายให้ห้างสรรพสินค้าแม็กซ์ แวลู (Max Valu) เป็นต้น ทำให้ผลผลิตจากชุมชนในเครือข่ายของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) สามารถกระจายถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเป็นระบบ ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริโภค ภายใต้ตราของผลิตภัณฑ์โครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนตอย” และยังมีข้อความอื่นปรากฏในผลิตภัณฑ์อีกว่า “ฮักน่าน ฮักป่า ฮักน้ำ ฮักชีวิต บริโภคผักปลอดสารพิษของคนต้นน้ำน่าน” และ “ผักคุณธรรมวัดโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน รวบรวมโดยวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข” ด้วยการสนับสนุนและทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน โดยมีหลักการทำงานร่วมกัน คือ การสร้างความเข้าใจ ด้วยการประชุมปรึกษากันอย่างต่อเนื่อง การมีกติกาของสมาชิกร่วมกัน คือความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น การมีความอดทน ช่มอารมณ์ การพึ่งพาตนเอง การมีความเสียสละ มีการแบ่งปัน และการลงมือทำ หรือขั้นตอนของการปฏิบัติ^๖

^๖ สัมภาษณ์, พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม), เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน, ๘ มีนาคม ๒๕๖๖.

^๗ ฑิฆัฒัฒร กองสอณ, เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน, เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.facebook.com/ponkum๒๕๓๒ [๘ มีนาคม ๒๕๖๖].

การมีส่วนร่วมการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งหรือขั้นตอนของการปฏิบัติงานร่วมกันกับหน่วยงานเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรม เช่น พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมฺโม) ในฐานะประธานมูลนิธิ ได้ร่วมมือกับกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริษัท ตลาดไทการเกษตร จำกัด ผู้ตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ได้จัดเวทีพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้านการจัดการผลผลิต การตลาด การสร้างโรงเรือนปลูกผักอินทรีย์ ให้กับสมาชิกของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน การจัดเวทีผู้ผลิตพบผู้ประกอบการสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น เพื่อให้การผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวัดโป่งคำดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคได้บริโภคพืชผักที่เป็นเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง^๕ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง “บทบาทการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ : กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน” เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ศึกษากระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาบทบาทการสร้างชุมชน บริบทของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่านของพระครูสุจินนันทกิจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
๒. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
๓. เพื่อศึกษาบทบาทการสร้างชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๑. การศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร (Documentary study) จากข้อมูลคือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๓๙ อรรถกถา ปกรณ์วิเสส งานวิจัยวิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ : กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

^๕ “มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ)”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.facebook.com/pongkum๒๕๓๒ [๔ มีนาคม ๒๕๖๓].

๒. การศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ๗ กลุ่ม คือ

- ๑) กลุ่มส่วนงานราชการ จำนวน ๔ คน
- ๒) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๓ คน
- ๓) กลุ่มมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำ จำนวน ๒ คน
- ๔) กลุ่มชาวบ้าน จำนวน ๓ คน
- ๕) กลุ่มครูโรงเรียนบ้านโป่งคำ จำนวน ๓ คน
- ๖) กลุ่มครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวน ๒ คน
- ๗) กลุ่มคนงานภาคสนาม โครงการพื้นที่สูง จำนวน ๓ คน

รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น ๒๕ คน เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและบริบท กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และบทบาทการสร้างชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยฐานความรู้จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ คือ

- ๑) สภาพปัญหาและบริบทของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
- ๒) กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
- ๓) บทบาทการสร้างชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

ผลการวิจัย

๑. สภาพปัญหาของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

สภาพปัญหาของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน มีปัญหาที่เกิดขึ้นหลายด้าน โดยแยกเป็นประเด็นปัญหาต่างๆ ดังนี้

๑) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาใหญ่คือหนี้สินในครัวเรือน ถือเป็นปัญหาเรื้อรังของชุมชนบ้านโป่งคำ เนื่องจากรายได้จากภาคเกษตรไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้ครัวเรือนจำนวนมากจำเป็นต้องกู้ยืมเงิน ไม่ว่าจะจากแหล่งทุนในระบบหรือพ่อค้าคนกลาง โดยเฉพาะในกรณีที่พ่อค้าจะนำปุ๋ยหรือเมล็ดพันธุ์มาให้เกษตรกรก่อน แล้วทำการหักเงินคืนภายหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งวิธีการนี้ทำให้เกษตรกรขาดอำนาจต่อรองและมักจะตกอยู่ในวงจรหนี้สิน นอกจากนี้ยังขาดแหล่งทุนที่เป็นธรรมและไม่มี

การรวมกลุ่มเพื่อสร้างกลไกการเงินภายในชุมชน เช่น สหกรณ์หรือกลุ่มออมทรัพย์ที่เข้มแข็ง แม้บ้านโป่งคำ จะมีการพัฒนาในหลายด้าน แต่ยังพบข้อจำกัดในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนภายในหมู่บ้าน มีขนาดแคบและอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะกับการคมนาคม โดยเฉพาะในฤดูฝนที่ไม่มีระบบระบายน้ำที่ดี ส่งผลให้น้ำท่วมเข้าบ้านเรือน อีกทั้งถนนที่เข้าสู่พื้นที่ทำกินก็มีสภาพขรุขระ ทำให้เกษตรกรประสบปัญหา ในการขนส่งผลผลิต ระบบประปาในชุมชนก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งในด้านการอุปโภคและ การเกษตร ซึ่งสะท้อนถึงความไม่สมดุลของการพัฒนาในระดับชุมชนที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

๒) ปัญหาด้านสังคม

ปัญหาสำคัญที่สะท้อนภาพรวมของสังคมในชุมชนบ้านโป่งคำ คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติด และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มสุรา ก่อความเดือดร้อนต่อเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้เกิดความไม่สงบ ในชุมชน รวมถึงปัญหาเด็กและเยาวชนที่ขาดการดูแลหรือแนวทางส่งเสริมที่เหมาะสม ทำให้กลุ่มเยาวชน บางส่วนตกอยู่ในความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน

๓) ปัญหาด้านวัฒนธรรม

ชุมชนบ้านโป่งคำ มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ทั้งลาวพวน ลัวะ ม้ง ถิ่น และคนเมือง จึงมี ปัญหาด้านความร่วมมือและความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน การมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางด้าน วัฒนธรรม โดยเฉพาะในแต่ละช่วงวัย ส่งผลให้เกิดช่องว่างและความไม่เข้าใจกัน อีกทั้งการขาดผู้นำที่ เข้มแข็งและเสียสละเพื่อส่วนรวม ทำให้การพัฒนาชุมชนเกิดความล่าช้า ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ชุมชน ไม่สามารถรวมพลังกันเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

๔) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านโป่งคำตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขา มีลักษณะภูมิประเทศเป็นทางลาดชัน ส่งผลให้เกิดปัญหา เกี่ยวกับการพังทลายของดิน และมีความเสี่ยงสูงต่อภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่อาจเกิดน้ำท่วม ฉับพลัน และในฤดูแล้งก็เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค การขยายพื้นที่เกษตรโดยการถางป่า เป็นอีกปัจจัยที่เร่งให้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ป่าไม้ที่เคยเป็นแหล่งดูดซับน้ำ และรักษาสมดุลของระบบนิเวศกลับถูกทำลายจนกลายเป็นปัญหาเรื้อรัง

๒. กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน คือ การพัฒนา ชุมชนบ้านโป่งคำเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชน โดยเน้นสร้างความเชื่อมั่น ความสามัคคี และทัศนคติที่ดีต่อกัน พร้อมส่งเสริมการพึ่งตนเองผ่านอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

๑) การสร้างความเชื่อถือและเชื่อมั่นต่อชุมชน เริ่มต้นจากการวางรากฐานด้านความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำและประชาชน

๒) การปลูกฝังทัศนคติและความสามัคคีในชุมชน สร้างทัศนคติที่ดีและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชนถือเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยเฉพาะในชุมชนที่หลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม

๓) การส่งเสริมการพึ่งตนเองและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปอาหารพื้นบ้าน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เคยถูกมองข้าม เช่น การทอผ้า การทำเครื่องจักสาน หรือการรักษาด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน

๔) การพัฒนาผู้นำชุมชนและการบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผู้นำให้มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น เสนอแนวคิด

๕) การบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย การพัฒนาชุมชนไม่สามารถดำเนินไปได้โดยลำพัง จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากหลากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ศาสนา ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน

๖) การส่งเสริมอาชีพและการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การฝึกทักษะอาชีพที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เช่น การปลูกพืชผักปลอดสาร การทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ หรือการให้ความรู้ด้านการตลาดออนไลน์ การจัดการศึกษาในระดับครัวเรือนและชุมชน

๗) การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม อาศัยแนวคิดและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ โดยชาวบ้านมีการจัดเวรยามดูแลป่า มีการกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์หรือห้ามตัดไม้ รวมถึงการจัดกิจกรรมปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ และสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศในระยะยาว

๓. บทบาทการสร้างชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ

พระครูสุจินนันทกิจ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนบ้านโป่งคำอย่างรอบด้าน โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จัดการอบรม สร้างระบบคิดใหม่เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ด้านสังคม ท่านเป็นผู้นำในการประสานความร่วมมือ ส่งเสริมความสามัคคี และพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตใจของชุมชน โดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านเศรษฐกิจ

พระครูสุจินนันทกิจ เป็นผู้จุดประกายแนวคิดและลงมือผลักดันกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม ท่านได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน หนึ่งในบทบาทที่สำคัญคือ การประสานและสนับสนุนให้เกิดโครงการหลวงบ้านโป่งคำ ซึ่งเน้นการพัฒนาเกษตรปลอดภัยและการใช้พื้นที่อย่างรู้คุณค่า ท่านเป็นแกนนำผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำเกษตรจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและรายได้ที่ไม่มั่นคงไปสู่การปลูกพืชในโรงเรือน เช่น ผักปลอดสาร สมุนไพร และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาอาชีพในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนกล้าพันธุ์ไม้เศรษฐกิจ ระบบโรงเรือน ปุ๋ยอินทรีย์ หรือองค์ความรู้ด้านการตลาดและการจัดการ ครอบคลุมถึงการสร้าง “ระบบคิด” ใหม่ให้กับชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ และดำรงอยู่ได้ด้วยหลักคุณธรรมและสติปัญญา

๒) ด้านสังคม

พระครูสุจินนันทกิจ เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมโดยรวม อันสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทผู้นำชุมชนทางจิตวิญญาณที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนด้วยศรัทธา ความเข้าใจ และการร่วมมือกัน หนึ่งในบทบาทสำคัญคือ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคม เช่น การต่อต้านยาเสพติด การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ โดยท่านมีบทบาทเป็นแกนนำร่วมกับหน่วยงานยุติธรรมจังหวัดน่าน สำนักงานคุมประพฤติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และท่านยังสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ” ด้วยการส่งเสริมคุณธรรมและศีลธรรมผ่านกิจกรรมในวัดและการให้ความรู้แก่เยาวชนในชุมชน ด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ท่านส่งเสริม การอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง การพึ่งพาอาศัยกัน และการมีระเบียบร่วมกันในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความสงบสุข ความไว้วางใจ และการรวมพลังกันอย่างเป็นระบบ

๓) ด้านวัฒนธรรม

พระครูสุจินนันทกิจ ได้แสดงบทบาทอย่างโดดเด่นด้านวัฒนธรรมในฐานะผู้นำชุมชนทางจิตวิญญาณ โดยใช้ วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทางวัฒนธรรม ที่บูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอย่างแนบแน่น ทั้งในแง่ของการอนุรักษ์ สืบสาน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และเข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบัน ท่านยังปลูกฝังจริยธรรมและคำสอนทางศาสนา ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานในการพัฒนาชีวิตจิตใจและพฤติกรรมของคนในชุมชน

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

พระครูสุจินนันทกิจ เป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อมที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและยึดหลัก “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยการนำวัดบ้านโป่งคำเป็นศูนย์กลาง สร้างความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับคนในชุมชนผ่านการปฏิบัติจริงและเป็นแบบอย่างที่ต้องได้ ท่านมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้ อนุรักษ์ป่า และกันพื้นที่เป็นป่าชุมชน โดยเน้นให้ประชาชนเห็นคุณค่าของธรรมชาติในฐานะแหล่งอาหาร แหล่งสมุนไพร และแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กเยาวชน และหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียนและกลุ่มเกษตรกร ซึ่งป่าชุมชนใกล้วัด กลายเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่มีทั้งต้นไม้พื้นถิ่นและสมุนไพรไทยหลากชนิด ในด้านเกษตรกรรม ท่านได้ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรปลอดภัยผ่าน โครงการหลวงบ้านโป่งคำ ซึ่งเป็นการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการปลูกพืชที่ไม่ใช้สารเคมี เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยังสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เป็นการแสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจในครัวเรือนได้จริง

อภิปรายผล

บทบาทการสร้างชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ

ผลการวิจัยสรุปว่า พระครูสุจินนันทกิจมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนบ้านโป่งคำอย่างรอบด้าน โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จัดการอบรม สร้างระบบคิดใหม่เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจด้านสังคม ท่านเป็นผู้นำในการประสานความร่วมมือ ส่งเสริมความสามัคคี และพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตใจของชุมชน โดยแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ด้านเศรษฐกิจ พระครูสุจินนันทกิจ เป็นผู้จุดประกายแนวคิดและลงมือผลักดันกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม ท่านได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพเน้นการพัฒนาเกษตรปลอดภัยและการใช้พื้นที่อย่างรู้คุณค่า ท่านเป็นแกนนำผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำเกษตรจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด สู่การปลูกพืชในโรงเรือน เช่น ผักปลอดสาร สมุนไพร ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ครอบคลุมถึงการสร้าง “ระบบคิด” ใหม่ให้กับชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ และดำรงอยู่ได้ด้วยหลักคุณธรรมและสติปัญญา

๒) ด้านสังคม พระครูสุจินนันทกิจ เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนด้วยศรัทธา ความเข้าใจ และการร่วมมือกัน ท่านมีบทบาทเป็นแกนนำร่วมกับหน่วยงานยุติธรรมจังหวัดน่าน สำนักงานคุมประพฤติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และท่านยังสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ” ด้วยการ

ส่งเสริมคุณธรรมและศีลธรรมผ่านกิจกรรมในวัดและให้ความรู้แก่เยาวชน ท่านส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง การพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งทำให้เกิดความสงบสุข ความไว้วางใจ

๓) ด้านวัฒนธรรม พระครูสุจินนันทกิจ ได้แสดงบทบาทอย่างโดดเด่นด้านวัฒนธรรมในฐานะผู้นำชุมชนทางจิตวิญญาณ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทางวัฒนธรรม ที่บูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอย่างแนบแน่น ทั้งในแง่ของการอนุรักษ์ สืบสาน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และเข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบัน ท่านยังปลูกฝังจริยธรรมและคำสอนทางศาสนา ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานในการพัฒนาชีวิต จิตใจและพฤติกรรมของคนในชุมชน

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม พระครูสุจินนันทกิจ เป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อมที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและยึดหลัก “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยการนำวัดบ้านโป่งคำเป็นศูนย์กลาง สร้างความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับคนในชุมชนผ่านการปฏิบัติจริงและเป็นแบบอย่าง ที่จับต้องได้ ท่านส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้ อนุรักษ์ป่า และกันพื้นที่เป็นป่าชุมชน โดยเน้นให้ประชาชนเห็นคุณค่าของธรรมชาติในฐานะแหล่งอาหาร แหล่งสมุนไพร และแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และหน่วยงานต่าง ๆ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิจ ภาเจริญ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผู้นำชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทั้งบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม บทบาทดังกล่าว สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงาน ปัญหาเสพติด รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มสามารถสร้างอาชีพและเกิดรายได้ในชุมชน โดยการให้ชุมชน ตัดสินใจแก้ไขปัญหาและจัดการกับปัญหาด้วยพลังของคนในชุมชน ตลอดจนบทบาทการอนุรักษ์ และส่งเสริมสนับสนุนโดยการให้คุณค่าและความสำคัญกับหลักปฏิบัติศาสนกิจและวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งสะท้อนออกในด้านภาษา ศาสนา การแต่งกาย และกิจกรรม ประเพณีต่าง ๆ

๒) ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำชุมชนพบว่า ผู้นำชุมชนท้องถิ่นจะพบปัญหาอุปสรรค ขัดขวางในการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือขาดความสามัคคีร่วมมือจากคนในชุมชน ขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัวและไม่ต่อเนื่อง

๓) สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ผู้นำชุมชนต้องสร้างกระบวนการร่วมมือจากประชาชนและภาครัฐให้มากขึ้น รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ ในการดำเนินงานและควรส่ง

เสริมการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพของกลุ่มให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีงานทำและมีรายได้ที่พอเพียง^๙

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิณี รอดสิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านปางจำปี เกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมหลักสูตรนักรจัดการความรู้ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงานวิจัยและงบประมาณชุมชน ส่วนการดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนา ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปีส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน ฟังตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนชุมชน มีการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำและคณะกรรมการทำงานของชุมชนบ้านปางจำปี มีความตระหนักถึงการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนและการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านปางจำปีเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางของชุมชนร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งชุมชนบ้านปางจำปี ยังพบปัญหาการถ่ายทอดความสำนึกรักชุมชนอยู่ เนื่องจากการกระจัดกระจายไปรับการศึกษาของเยาวชนในชุมชน แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งปัญหานี้ ยังคงดำเนินการในวิถีทางใหม่อยู่เสมอ เพื่อดึงเยาวชนกลับมาดำรงชุมชนต่อไป อันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและฟังตนเองได้อย่างยั่งยืน^{๑๐}

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัญญานุช พุทธิเสน และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกล่าม ตำบลหนองบัว อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งบ้านโคกล่าม ตำบลหนองบัว อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีปัจจัยภายในชุมชน ด้านทุนมนุษย์โดยชุมชนบ้านโคกล่ามมีผู้นำที่มีภาวะความเป็นผู้นำด้านทุนสังคม ชุมชนบ้านโคกล่ามเป็นชุมชนขนาดเล็กอยู่กันแบบเครือญาติ มีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมตามจารีตประเพณีท้องถิ่น คนในชุมชนมีความสามัคคี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ด้านทุนกายภาพ มีโครงสร้างพื้นฐานในการดำรงชีวิตครบถ้วน ด้านทุนธรรมชาติ มีพื้นที่ทำการ

^๙ วินิจ ฝาเจริญ, “บทบาทผู้นำชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”,วารสารสันติสุขปริทรรศน์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๑.

^{๑๐} สาวิณี รอดสิน, “ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔), หน้า ง.

เกษตร และมีพื้นที่สาธารณะไว้สำหรับปลูกหม่อน ทุนการเงิน มี ๓ กองทุน มีกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน คือการจัดเวทีประชาคม การจัดทำแผนชุมชน การจัดกิจกรรมเพื่อแสดงการยกย่องเชิดชูกิจกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง เกิดจากองค์ประกอบของชุมชนหลาย ๆ อย่างรวมกัน ก่อให้เกิดชุมชนที่มีความสามัคคีและเป็นชุมชนที่มีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งเหล่านี้รวมกันเป็นองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น คนในชุมชนมีความสุข เป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน^{๑๑}

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิสิทธิ์ สีซัดเค้า และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนบ้านหน่วยประคองนั้น เริ่มจากความล้มเหลวในการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมของชุมชน ช่วงเริ่มจัดตั้งเป็นหมู่บ้านทำให้เป็นบทเรียนที่สำคัญของผู้นำและชาวบ้านหน่วยประคองที่ไม่อยากให้เกิดขึ้นอีกกับชุมชนแห่งนี้ มีการจัดการชุมชนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมเพื่อหามติที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนก่อนนำไปสู่การปฏิบัติทุกครั้ง มีการจัดทำแผนชุมชน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น บ้านหน่วยประคองยังมีผู้นำชุมชนที่เป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน คนในชุมชนยอมรับและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ที่สำคัญคือชาวบ้านหน่วยประคองได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตนเองและชุมชนอย่างจริงจัง จนสามารถทำให้บ้านหน่วยประคองเป็นชุมชนต้นแบบในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานความพอเพียงอย่างมีความสุข ขณะที่ปัจจัยและเงื่อนไขอันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยประคอง ประกอบด้วย

๑) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชน มีคุณลักษณะที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งตลอดจนสมาชิกในชุมชน มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ให้ความสามัคคีร่วมมือกันดี นอกจากนี้ชุมชนยังได้มีการใช้ยุทธศาสตร์ในการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีระเบียบข้อบังคับที่เคร่งครัดของหมู่บ้าน ที่คนในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันสร้าง และยอมรับเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด มีการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการงานของหมู่บ้านมากขึ้น

^{๑๑} ชัญญา นุช พุทธิเสน และคณะ, “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกล่าม ตำบลหนองบัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม”, *วิจัยรัฐศาสตรบัณฑิต*, (คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐), หน้า บทคัดย่อ.

๒) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายภาครัฐ หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลไกทางเศรษฐกิจของประเทศ ต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร ภัยธรรมชาติและโรคระบาด เป็นต้น และสิ่งที่บ้านหน่วยปกครองควรพัฒนาต่อไป คือ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คนในชุมชนให้รู้เท่าทันเทคโนโลยี และเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไปให้ได้^{๑๒}

บทสรุป

บทความวิจัยเรื่อง “บทบาทการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ: กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน” มีสภาพปัญหาของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ที่เกิดขึ้น ๔ ด้าน คือ

- ๑) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีปัญหาใหญ่คือหนี้สินในครัวเรือน
- ๒) ปัญหาด้านสังคม ซึ่งปัญหาสำคัญที่สะท้อนภาพรวมของสังคมในชุมชนบ้านโป่งคำ คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติด และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
- ๓) ปัญหาด้านวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนบ้านโป่งคำมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ จึงมีปัญหาด้านความร่วมมือและความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน
- ๔) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชุมชนบ้านโป่งคำตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขา มีลักษณะภูมิประเทศเป็นทางลาดชัน ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการพังทลายของดิน และมีความเสี่ยงสูงต่อภัยธรรมชาติ

ในส่วนของกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน คือ การพัฒนาชุมชนบ้านโป่งคำเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชน โดยเน้นสร้างความเชื่อมั่น ความสามัคคี และทัศนคติที่ดีต่อกัน พร้อมส่งเสริมการพึ่งตนเองผ่านอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนบทบาทการสร้างชุมชนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ให้เข้มแข็งของพระครูสุจินนันทกิจ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนบ้านโป่งคำ ๔ ด้าน คือ

- ๑) ด้านเศรษฐกิจ เป็นผู้จุดประกายแนวคิดและลงมือผลักดันกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจจากรูปธรรม
- ๒) ด้านสังคม เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมโดยรวม อันสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทผู้นำชุมชนทางจิตวิญญาณที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนด้วยศรัทธา ความเข้าใจ และการร่วมมือกัน

^{๑๒} ธีรสิทธิ์ สีขัตเต้า และคณะ, “การสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหน่วยปกครอง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี”, รายงานการประชุม, ในการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ ๑๖, (วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๔), หน้า ๕๐๒.

๓) ด้านวัฒนธรรม ได้แสดงบทบาทอย่างโดดเด่นในฐานะผู้นำชุมชนทางจิตวิญญาณ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทางวัฒนธรรม

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและยึดหลัก “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยการนำวัดบ้านโป่งคำเป็นศูนย์กลาง สร้างความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับคนในชุมชนผ่านการปฏิบัติจริงและเป็นแบบอย่างที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรนำการวิจัยเชิงปริมาณ มาผสมผสานกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเพราะงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเดียว ไม่สามารถตอบผลการวิจัยบางตัวแปรได้อย่างชัดเจนในเรื่องกระบวนการ การมีส่วนร่วมในชุมชนได้ ในขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณสามารถยืนยันผลการวิจัยเป็นตัวเลขได้

๒) ควรใช้ระยะเวลาเพิ่มมากขึ้นในการเก็บข้อมูล การลงพื้นที่ เพื่อสังเกตการณ์ เพื่อให้งานวิจัยได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถที่จะวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมในพื้นที่การวิจัยมากยิ่งขึ้น

๓) ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติม ซึ่งจะทำได้แนวทางเสริมสร้างศักยภาพชุมชนที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ใจ บุญชัยมิ่ง, “การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณสุขปการในจังหวัดพะเยา”, **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**. ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐): ๑๑๘.

ชัยญา นุช พุทธิเสน และคณะ, “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกล่าม ตำบลหนองบัวอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม”, **วิจัยรัฐศาสตร์บัณฑิต**. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐.

ธีรสิทธิ์ สีซัดเค้า และคณะ, “การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลดงดินแดง อำเภอนองม่วง จังหวัดลพบุรี”, **รายงานการประชุม**. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ ๑๖. วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๔.

พรหมเรศ แก้วโมลา และคณะ, “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์”, **วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗): ๓๒.

พระครูปราโมทย์ปัญญาวัฒน์ (บุญเลิศ เตชบุญโญ), “บทบาทและการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม”, วารสารนวัตกรรมการศึกษา และการวิจัย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๓): ๕๔.

พระสมุห์หวัศิน วิสุทโธ (พงษ์ศักดิ์), “พระสงฆ์การจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์: บทบาทและความสำคัญ”, วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓): ๓๕๘.

วินิจ ผาเจริญ, “บทบาทผู้นำชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วารสารสันติสุขปริทรรศน์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๑.

สาวิณี รอดสิน, “ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัด เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.

สัมภาษณ์ พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม). เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ต.คู่งพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน, ๙ มีนาคม ๒๕๖๖.

ทิฆัมพร กองสอน, **เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน**, เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน. ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.facebook.com/ponkum๒๕๓๒ [๙ มีนาคม ๒๕๖๖].

มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ). [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.facebook.com/pongkum๒๕๓๒ [๔ มีนาคม ๒๕๖๓].